

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Variae Gestvum Natvralium significationes, ex sacris, & profanis. Capvt IX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Πάλιν τ̄ τριῶν συνωμμένων ἰσαμένων ὡς ἐν σχήματι γωνίας, καὶ πρὸς τὴν παλάμην δὴ βεν βλεπόντων, τὴν ἄντιχειν ὁ ἐπ' αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ τρεῖς δακτύλους, ὡς κωνδύλῳ ὁ πρὸς τὴν ῥίζην δντι ὁ αὐτῷ δακτύλῳ κειμένῳ, καὶ πρὸς τὴν παλάμην ἢ μισοῦ ἢ ἑκατοῦ, καὶ ἑλιχάντ ἐπ' αὐτῷ ὁ ἄντιχειν ὁ κειμένῳ ἐπὶ ὁ πρῶτον ἀριθμῶ αὐτῷ, ἀχρις οὗ ὁ τρεῖς ἀκρῶ ἐπὶ τῷ σήματι συμπαῖσιν ὁ ἄντιχειν ὁ ἡχοῦ ἄκοντα τὸ πρῶτον ἡχοῦ καὶ δεκάκοντα ὡς.

Αὐτὸς τὴν χεῖρα παλαῦσθ' ἑκένω σσεῖλας, ὁρθεῖ δντ ὁ ἄντιχειν ὁ, καὶ τοῦ τρεῖς ἐκτείνεας δακτύλους, τὴν ἑλιχάντ ἀρθεῖ, ὡς ἀπὸ τῶν συσπλησθ' ἡ γρόνθ' ἐ, ἐνετο, τὸ τοῖστον σχήμα, ἐν τῷ τῷ ἐννοῦμῳ χεῖρι, ὁ ἡχοῦ ἐνενηκόντα, ἐν τῷ τῷ ὁδοῖα ὁ ἡχοῦ ἄκοντα.

Rursus tribus iunctis, erectisque, ut ad figuram anguli, & ad palmam prospicientibus, pollice autem supra medium, & tertium digitum innitente, & incumbente curvatura, quæ ad radicem ipsius est, & ad palmam ad aperta, atque indice super illi circumflexo ad primum articulum, donec summitate concidat in montem pollicis: talis gestus in dextra effingit octoginta, & octingenta in læva.

Denique manu palmi instar contracta, erecto. Pollice, ac digitis tribus extensis, dimisso indice, ut à contractione flexus affloret: eiusmodi gestus in sinistra nonaginta indicat, in dextra nonaginta, χρ. iocccc.

NEquè verò tantum numerasse, sed, & per determinatos quosdam gestus collocatos, fuisse narrat Isidorus l. i. c. 2.

Sunt quædam & digitorum notæ, sunt & oculorum, quibus secum taciti, proculque adstantes colloquuntur: sic mos est militaris, quoties consentiat exercitus, quia voce non potest, manu promittat. Alij quia voce non possunt, gladiatorum motu salutent. Vnde etiam Ennius, de quadam impudica, quasi in choro pila ludens datatim dat se, & communitatem facit. Alij tenet, alij adiicit, alibi manus est occupata, alij dat annulum spectandum, & à labris alium invocat, eum alio canat, artamen alijs dat digito literas, & Salomon annuit oculo, terit pede, digito loquitur. Testatur id quoque saltatio Chironomia, qua motus manuum ad numerum conpositus, affectus animi prodebat. Et ut aliquid ex sacris recensemus, extat libellus Ariæ Montani, qui Hierenias inscribitur de gestu, & actione, è quo varias gestuum significationes colligas, quas ipse ex sacro instrumento confirmat: Ego (quod huius magis proprium est instituti) Oratorum, Poetarumque aliquot testimoniiis demonstra-

bo.

VARIÆ GESTVVM NATVRALIVM SIGNIFICATIONES, EX SACRIS, & PROFANIS.

CAPVT IX.

OMnis motus animi (quod præclare à Marco Tullio dictum est) suum quædam à natura habet vultum, & sonum, & gestum, totumque corpus hominis, & eius omnis vultus, omnesque voces, ut nerui in fidibus, ita sonant, ut à motu animi quoque sunt pulsæ. Itaque non erit superuacaneum hæc de motu naturali præmittere.

Capitis demissio mœstiam, & luctum cõsequitur, estque is habitus solemnis, iis qui diuinæ iræ deprecandæ causa ad squallorem se abiciunt, quanquam id nonnunquam vitio hominum, simulatione magis, & imitatione veritatis, quàm certo, & constanti animi proposito fiat. Sic D. Remigius Clodouæum Regem Francorum, ad Christianam demissionem hortatus dixit.

Mittis deponere colla sicamber.

Caput attollere, superbientium, & arrogantium gestus est, ἀνυψίωσις ὡς ἀπὸ τῶν ἀπὸ Nonnum ἰονυψίωσις 19. *Cervicem ferocem erigere*, id est, superbire.

Caput

Capitis demissio quod significat, etc.

Caput altum, & erectum victores ferunt, estque lætitiæ, ovationis, & victoriæ signum, & is gestus Matri Machabæorum parca iam victoria tribuitur à D. Gregorio Nazianzeno.

Capitis nutus apud Homerum Iliad. i. est ratæ promissionis signum.

ΑΜ' ἀγε τῆ κεφαλῆ καταπέσομαι.

FRONS.

Frons dura, ad obstinationis, & contumaciæ, perfidiæ, impudentiæque notas refertur. Unde, & frons perisæ dicitur ijs, qui summa impudentia sunt armati; Clamat Melicerta perisæ Frontem de rebus. Perisus.

OCVLI.

Plin. lib. 11. 637. Oculi, per quos maximè animus emanat, sunt enim, vt ait Damascius in vita Iliodori. ἀγάλματα ψυχῆς ἀρετῆν. accurata quadam animi simulachra. Et, vt ait Plinius. Ardent, intenduntur, humectant, conuident, hos cum osculamur, animum ipsùm videmur. attingere.

Oculi in sublime elati, arrogantia, atque superbia iudicium faciunt: sicut demissi, humilitatis. Gregorius Nazianz. in odis.

Κατὰ βᾶε των τα π. νον.

Oculos attollunt orantes, & petentes aliquid à Deo.

Ad cælum tendens ardentia lumina frustra. 2. Aeneid.

Oculi auersi, negantis, aut fastidientis, vel dissimulantis, aut negligentiis gestum ostendunt. Sic Didonis umbra Aeneam respiciens apud Virgilium.

Ille solo fixos oculos auersa tenebat.

Plaut. in Asinaria. Oculi nictantes malitiosos mores arguunt, cogitationesque indicant peruersas, & noxias. Unde Comicus, Nec illa vlli homini nictet, nictet, annu. Et infaustas opinor καταμύους φαίνων nictationes, simulachrorum notat Plutarch. in Camillo.

Oculi lachrymis deficientes, vehementissimum, & durissimum dolorem indicant, qui leuari, vel flendo nequeat.

Tristior, & lachrymis oculis suffusa nitentes. Aeneid. 1.

Oculos attollere in rem aliquam, est ei attendere, cupideque animum aduertere.

Obutu quo hæret desixus in vno. Aeneid. 1.

Oculi clausi meditantem, & cogitantem animum produnt, idque non raro in malam partem interpretamur. Vt prouerb. 16. Qui at-

tonitis oculis cogitat praua. Hebraice נָצַב id est, claudens.

Oculos aperire, vigilantium, & attendentium. Cicero pro Milone. . . quando ad eum puniendum oculos aperuisti.

NARES.

In naribus magna, vel iræ, vel lenitatis Narium significatio est in sacris literis. Nares enim vento, vel fumo incensa, iram grauissimam, & præsentis ultionis audiam significant. Iob. Ascendit fumus de naribus eius, & ignis ex ore eius vorabit, carbones succensi sunt ab eo. Et gloria narium eius terror. Contra verò summæ lenitatis indicium est narium latitudo, & facilitas respirationis.

Atque lenitas, & patientia Dei hac imagine indicatur, qui perpetuo à Prophetis נָצַב id est, lais naribus est appellatus, pro quo interpres noster, longanimis, vertit. Iob. 39. 23.

Applicabant ramum ad nares, certa vana cultus ceremonia ad ortum Solis adorantes, quasi odoris suauitatem Soli tribuentes, & ascribentes. Ezech. 8. 17.

O S.

Manus super os imposita eorum habitum describit, qui veritate redarguti, aut potestate, auctoritateque conuicti obmutescunt, pusillitatisque tacent. Mich. 7. 36. apud Ethnicos, adorantium gestus est, vt patet ex Apuleio Metam. l. 4.

Et ad mouentes oribus suis dexteram primore digito in erectum pollicem residente, vt ipsam profus Deam Venerem religiosis adorationibus venerabantur.

LABIA.

Labia contrahere, oculis innuere, ad irrisorum, & duplicum, aut maleuolorum gestum indicandum pertinet. Item etiam labia scindere, aut retorquere significat. Prouerb. 16. 30.

LINGVA.

Linguam qui mordet propriam, doloris, & laboris imparientiam prodit. Apocal. 16.

DENTES.

Dentibus frendere, hoc est, dentes diductis labijs ostendere, irridendum, & insultantium est habitus.

Indignabundietiam hominis gestus est aduersum alterum grauius affecti, dentibus stridere. Aeneid. 3.

Dentibus infrendens gemitu. Et Apollinaris; Οὐα λέων ὀλοός βρυχώμενος ἀγαγίθυμῶ.

FACIES TOTA.

Faciem in rem aliquam conuertere, intentionem, studium, attentionem, operamque præstantis gestus est. Aeneid. 2.

Contra verò faciem auertere, vel abscondere, negligentis, reuuentis, auersantis, atque derelictantis habitus est.

Illam solo fixos oculos auersa tenebat,

Nec magis incepto vultum sermone mou-

itur,

Quam si dura silex, aut ster Marpesia cau-

tes.

Faciem demittere, eorum est, quos conscientia accusat. Aeneid. 3.

Desecit vultum, et demissa voce locuta est.

Contra verò, faciem tollere, eorum est, quos bona conscientia, & spes, fidesque erigunt, charitas quoque animat.

Faciem etiam in terram demittere, adorantis, & tremantis diuinam maiestatem habitus est. Nonnus in Ioannem.

Μάρτυρον ἰκασίης κυρτὸ μῦθον ἀρχένα
κάμπτει.

Est etiam facies superbiæ, atque arrogantia index. Cic. 4. Verr. Nostis os hominis, nostis audaciam.

VULTVS.

Varia etiam, & multiplici forma vultus mutatur, quod & latinum ipsum indicat nomen. Estque variarum animi affectionum index plerumque certissimus.

Pallidus mæsticiam, timorem, & dolorem prodit.

Obscurus, & niger, miseriæ, & laboris, vehementisque animi turbationis index est.

Ad summum, vt ait Quintilianus, dominatur maximè vultus. Hoc supplices, hoc minaces, hoc blandi, hoc tristes, hoc hilares, hoc erecti, hoc submissi sumus, hoc pendent homines, hunc intuentur, hunc spectant etiam, antequam dicamus, hoc quosdam amamus, hoc odimus, hoc plurima intelligimus.

BRACHIA.

Brachium extensum, vel eleuatum, potentiam, & facultatem, ad rem gerendam, conficiendamque significat: estque authoritatis, roboris, victoria: habitus. Contra cohibere brachium est pudoris. Cicero pro Caëlio.

Nobis olim annus erat, vnus ad cohibendum brachium roga constitutus, vt exercitatione, ludoque campæstri tunicati uterentur.

Brachium sigillatum, memoriam indelebilem indicat in sacris. Cantic. 8. *Pone me, vt signaculum super brachium tuum.*

CVBITVS.

In cubitum recumbere, est immorantium, & familiariter, secureque agentium. Eccles. 9. *Nec accumbas cum ea super cubitum.*

MANVS.

Membrorum omnium totius humani corporis, manus vt habilissima, & in omnem partem motu facillima; ita etiam, & multiplicis habitus artifex, & variæ significationis est index.

Vt sunt autem binæ manus, dextera, & sinistra, interdum altera, interdum etiam vtraque, & motum, & habitum efficit, quorum præcipuas formas indicabimus.

Manus altera sublata, & erecta, vel extenta, vim, & robur, potentiamque indicat. Exo. 15.

Manus etiam altera, videlicet dextera, eleuatur ad iuramentum.

Manus extenta, pacificatoris, & silentium indicentis habitus est. Perf. satyr. 4.

Fert animus calida fecisse silentia turba

Maiestate manus.

Manus ori admota, habitus est tacentis, & modestè agentis, admirantis etiam, secumque reputantis.

Tali gestu exhibebatur Harpocratis simulachrum, apud Aegyptios; Tales quoque sunt, quorum *χρυσεία κλήϊς ἐπὶ γλῶσσῳ ἐβήκεν*, vt ait Sophocles.

Est etiam obseruantia erga alium habitus, & cultus signum. Iob. 31. 27.

Et oculatus sum manum meam ore meo.

Manum extendere ad indicandam, & probandam, confirmandamque sententiam, aut personam. Inde *χρησιστῶν* apud Græcos, idem est, ac sciscere, & decernere.

Manum dare, habitus est, fœdus & societatem firmantis cum alio, aut sese in alterius potestatem deditis. Cic. epist. 1. 7.

Totum hominem tibi trado de manu (vt aiunt) in manum tuam istam, & victoria, & fide præstantem.

Manum alterius apprehendere, admonentis, hortantis, & robur addentis est. Sic Græci *χρησιστῶν* vsurpant.

Manus porrectio, & auxilium, opemque significat. Synecius.

Σὺ ὃ χεῖρα δίδου, σὺ κάλει, σὺ μείζων ἔλας ἀναγεῖκεν Ἰουχάν.

Manus in altum sublata, orantis, & miseriam suam profitentis habitus est, Virgil. 4. AEncid.

Dicitur ante aras, media inter numina diuina.

Multa iouem manibus supplex orasse supinè.

Manus implere, in sacris est, initiari ad munera, & sacrificia offerenda, vt Paral. 1. 29. Impleat manum suam hodie.

Manus la-
nare.

Manus sibi lauare, innocentiam, & puritatem, atque alienationem à malo, vel opere, vel consilio profitentis habitus est, & hoc ex Iudæorum more, vt patet ex Psalm. 72. 13. Laui inter innocentes manus meas.

Manus tolluntur etiam ad publicam gratulationem Deo præstandam, atque ad laudem. AEncid. 2.

Susulit exutas vinclis ad sidera p' manus.

Manus in sinu tenere, otiosi, negligentisque habitus est, vt psal. 72. Hoc prou. u. vocatur, מְרִירָה.

Manibus plaudere, irridendum, insultantium, explodentiumque est, apud Hebræos; aliter hoc signum Græci, Latiniq; interpretantur, quibus plausus gratulationis iudiciū est.

Manum sub femore Abrahæ posuit famulus, antiquo, & arcano iurisiurandi ritu, solis opinor Hebræis noto, idque, vt patres interpretantur, quod ex Abrahæ femore egresurus esset Messias, Genes. 24.

Manum
imponere.

Manus impositæ alijs potestatem superiorem significant communicatam ei, cui manus imponuntur, & officij, muneris, ac vicis traditionem, atque autoritatis etiam, dignitatique concessionem, & hoc quidem in sacris: apud profanos verò auctores, manum iniicere, est sibi vendicare. Virgil. 10. AEn.

Iniicere manum Parce, telisq; sacrarunt, Euandri.

Victimis mactandis manus ij, qui sacrificabant, imponere solebant: eo habitu suorum ipsorum reatum professi, & debiti exsolutionem atque vices victimis ipsis expiationis causa tradentes, magna arcani mysterij de Christo significatione. Hoc ex more Hebr. Leuitic. 4.

Præterea, in benedictione, atque felici imprecatione manus imponebantur.

Manuum plausus, approbationis, & laudis etiam significationem habet. Isaia 55. 13.

Manus super caput, significant colorem, & moerorem, animiq; impatientiam. Sic apud Latinos frontem ferite iracundiæ, & argoris signum. Ingemuisset, vt frontem ferias. Cic. ad Att. l. 1.

Manuum propriatum commissio, & complicatio, aut complexus brachiorum, ad pigrorum, desidum, & stultorum notas indicandas, afferitur sæpe in sacris.

Palmam alterius tangere, habitus est, fidè mutuan sibi dantium, societate, aut alio pacto conuenientium. Vnde apud Xenoph. βασιλῆος πειρασὸν εἶναι, id est, publicam fidem.

Denique de manuum usu hæc præcipit Quintilianus.

Manus verò, sine quibus trunca esset actio, ac debilis, vix dici potest, quot motus habeant, cum penè ipsam verborum copiam prosequantur. Nam cæteræ partes loquentem adiuuant, hæc (propè est, vt dicam) loquuntur: an non his poscimus? pollicemur? vocamus? dimittimus? minamur? supplicamus? abominamur? timeamus? interrogamus? negamus? gaudium, tristitiam, dubitationem, confessionem, penitentiam, modum, copiam, numerum, tempus ostendimus? num eadem concitant? inhihent? supplicant? probant? admirantur? verecundantur? num in demonstrandis locis, atque personis, aduertiõrum, atq; pronominum obtinent vicem? vt in tanta per omnes gentes, nationesq; linguæ diuersitate, hoc mihi omnium hominum communis sermo videatur.

Manuum
in actione
dignitas.
Quint. l. 1.

DIGITVS.

Digitus ori ad motus silentium, taciturnitatemque significat. Iuuenalis:

— digito compeste labellum.

Digito loqui, arrogantium est, & imperiosum. Tibullus:

Et voces ad digitum, me tacitura sonum.

DEXTRA.

Dextram dare, eorum est, qui amicitiam, societatemque simul ineunt, & munus commune profitentur ἐξ ἑαυτῶν etiam dicitur, φιλοφρόνας εἶεν.

PEDÉS.

Pede percutiunt irrisores, & insultantes alienis calamitatibus, in sacris: Et Ezech. 25. Significat etiã apud Plutarchū hic gestus imperio.

periosum: Οπου ἡ Ἰταλία ἐγὼ κρούσω τὸ ποδί τῆρ γυν ἀναδύστοναι περικύ, καὶ ἰππι- καὶ δυνάμεις, inquit Pompeius.

Pes constans, vel rectus, certum, constans, & rectum studium, propositumque indicat.

Contrā verò, pedes moti, inconstantis, & titubantis habitus cum sint, sententiæ mutationem, aut dubitationem, metumve arguunt in arcana significatione. Vagi etiam pedes, apud Græcos præcipuè, in mulieribus flagitium, significant: vnde Theognis nominat γυναικα πειρίσθου, adulteram.

De gestu oratorio.

CAPVT X.

Legendus
Cic. 3 de
orat. 218.

Indecorum
nimia gesti-
vulationis.

ET ista quidem signa sunt naturalia, in quæ nullis artium instructus adiumentis, impetus prorumpere solet. Non licet tamen oratori, vbiq; gestus, quamuis ipsi rerum explicatissimi sint, adhibere. Nam, quæ infantia eorum est, qui nihil sine motu corporis dici volunt. Itaque, si de agrote loquatur, pertentant venas, medicorum more, si de citharædo, manus in modum percussentis necuos formant, si de tibicine, admotis ad os vermiculantibus digitis, parum abest, quin sibilum reddant. Hæc ne in scæna quidem Comitorum sunt toleranda. Abscisse enim debet plurimum (vt ait Quintilianus) à saltatore orator, vt sit gestus ad sensus magis, quam ad verba accommodatus. Non enim, aut in illa periodo. *Stetit soleatus Prætor populi Romanus*, inclinatio incumbētis in sinum mulierculæ. Vertis effingenda est, aut in illa: *Cedebatur in medio foro Messana* motus laterum qualis esse ad verbera solet torquendus, ne vox quidem in expositionibus, qualis esse solet, aut eiulantium, aut furentium eruenda, hæc enim nimis affectatam sapiunt imitationem, & oratoris aduersantur grauitati.

Longè igitur errant in hac parte nimis ætuoosi, qui modo præliantur, modo poscunt pocula, modò micant argutijs digitorum, modò cubitos vtrinq; in diuersum latus ventitant, iaculantur, secant sunt, terunt, omnium artium modos, figuras, & status expriment. Atque illi imperitæ fortasse plebi vi-

dentur bellè admodum agere, prudentibus autem, & sedatis furere, & insanire iudicantur. Fugienda ceruix elata ἐξυψηλοτέρου καὶ μετώρου. Caput incuruum rigens, obstitum laxum effluens κορυδαυτίζον, crescentes humeri, vultus alper, ἀδάδου, impudens, mollis, frons caperata, tristis, deiecta, oculi defixi, immobiles, ἀράτοποιμίνοι assidue nistantes, nimis versatiles, Saturnij, truculenti, torui. Canini, emissitij, supercilia elata, os peruersum, nares vncæ & corrugatæ, status humilis, indecens corporis filum, manus in compositæ, pedes ἀσαθόντι.

Gestus oratorum talis esse debet, vt emineat etiam in affectibus, grauis quidem decor, de quo ita præcipiunt Alcuinus, & Quintilianus.

Vt recta sit facies, ne labra detorqueantur, adstringantur, mordeantur, ne corrugentur nares, ne immodicus hiatus distendat rictum, ne supinus vultus, ne deiecti in terram oculi, ne inclinata ceruix, ne elata, aut depressa sint supercilia, oculi rigidi, & extenti, & languidi, aut torpentes, aut stupentes, aut lasciuui, & mobiles, aut natanes, & quadam voluptate suffusi, aut limi, aut poscentes aliquid pollicentæque nunquam esse debent, pectus, ac ventrem proijcere indecorum est, & varicare supra modum, & stando deforme est, & accedente motu, propè obicænum.

Reprehendenda illa fixa quæ in vtramque partem nutatio, quam in Curione patre inuisi, & Iunius quærens, quis in lintre loqueretur.

Hæc obiter Quintilianus, de manu verò, in qua plus est operæ, plura subiicit, quæ scrupulosius obseruari nolim, cum præsertim simplex, & minime affectata manus compositio, nunc magis arrideat, non pigebit tamen legere.

Est autem gestus ille maximè communis, quo medius digitus in pollicem contrahitur, explicitis tribus, & principijs vtilis cum deni in vtramque partem motu modice prolatus simul capite, atque humeris sensim ad id, quò manus feratur obscurantibus, & in narrando certus, sed tum paulo productior, & in exprobraudo, & in congruendo acer, atque instans. Longius enim partibus his, & liberius exercitur. Vitiosè verò idem sinistrum quasi humerum petens in latus agi solet, quàmquam adhuc peius aliqui transversum brachium

Alcimus
in sua Re-
torica.

Curiosa
Quintilianus
obseruatio-
nes in ma-
nibus.